
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330

І. А. Косач, к. е. н., доцент

**ИНТЕГРАЦИЙНІ ПІДПРИЄМНИЦЬКІ АГРОПРОМИСЛОВІ ФОРМУВАННЯ НА ЗАСАДАХ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД**

Анотація. Стаття присвячена розгляду нових інтеграційних форм в агропромисловому комплексі, а саме інтеграційних підприємницьких агропромислових структур на засадах державно-приватного партнерства. Обґрунтовано доцільність їхнього формування з метою розвитку агропромислового виробництва. Розглянуто процес формування даних структур з точки зору системного підходу.

Ключові слова: агропромислове виробництво; інтеграція; інтеграційні структури; державно-приватне партнерство.

И. А. Косач, к. э. н., доцент

**ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЕ АГРОПРОМЫШЛЕННЫЕ
ФОРМИРОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА:
СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД**

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению новых интеграционных формирований в агропромышленном комплексе, а именно интеграционных предпринимательских агропромышленных структур на основе государственно-частного партнерства. Обоснована целесообразность их создания с целью развития агропромышленного производства. Рассмотрен процесс формирования данных структур с точки зрения системного подхода.

Ключевые слова: агропромышленное производство; интеграция; интеграционные структуры; государственно-частное партнерство.

I. A. Kosach, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**AGRO-BUSINESS INTEGRATION STRUCTURES ON THE BASIS OF PUBLIC-PRIVATE
PARTNERSHIP: SYSTEM APPROACH**

Abstract. The article deals with the new forms of integration in the agricultural sector - agro-business integration structures on the basis of public-private partnership. The formation of such countries in order to develop agricultural production is proved. The process of formation of these structures is considered according to system approach.

Keywords: agricultural production; integration; integration structures; public-private partnership.

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації інтеграційні процеси відбуваються в усіх сферах суспільного буття і є одним із способів вирішення проблем занепаду як окремих підприємницьких одиниць, так і галузей економіки в цілому. Одним із пріоритетних напрямів є інтеграція суб'єктів господарювання, яка сприяє підвищенню ефективності їхньої діяльності та забезпечує стійкі умови економічного зростання.

Постановка проблеми. Одним із шляхів розвитку агропромислового комплексу України та вирішення економічних та соціальних проблем є ефективна взаємодія великого, середнього та малого бізнесу шляхом формування інтеграційних підприємницьких структур, побудованих на засадах державно-приватного партнерства. Застосування державно-приватного партнерства

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

(ДПП) як базису цього процесу є новітнім в економічній науці, що актуалізує питання удосконалення визначення місця даних структур в національній економіці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання напрямів агропромислової інтеграції, її сутності та основних етапів розвитку присвячені праці В. Андрійчука, П. Саблука, Н. Скопенко, П. Буряка, М. Хвесіка, М. Маліка та ін.

Невирішені частини проблеми. Змінена інституціональна основа суспільства, в т.ч. відносини власності та відносини «державо-бізнес», спровокували виникнення принципово нових проблем, вирішенню яких підпорядкована сучасна державна політика управління АПК. Особливості управління в наш час визначаються необхідністю використання методів та механізмів, які дають змогу поєднати особливості використання приватної та суспільної власності.

Постановка завдання. Обґрунтування доцільності формування інтеграційних підприємницьких структур нового типу, заснованих на державно-приватному партнерстві, в контексті системного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження економічної природи агропромислової інтеграції з точки зору провідних вітчизняних вчених [1-5] дають змогу зробити висновок про те, що інтегроване агропромислове формування - це особливе об'єднання, що має будь-яку організаційну форму відповідно до чинного законодавства і поєднує в комплексі на взаємовигідних умовах систему технологічно і економічно взаємопов'язаних організацій, установ, індивідуальних підприємців, що здійснюють свою діяльність у сільському господарстві, переробних і обслуговуючих галузях, а також інших сферах виробництва та обігу АПК. Це дає можливість стверджувати про існування особливого інтеграційного формування, а саме інтеграційної підприємницької агропромислової структури (ІПАС).

На основі проведених досліджень ми можемо констатувати, що еволюція формування ІПАС відбувається за наступною етапністю:

1. Поєднання сільськогосподарського та промислового виробництва. На даному етапі розв'язуються проблеми раціонального використання сільськогосподарської продукції.
2. Зближення галузей сільського господарства і промисловості. Даний процес визначається як агропромислова кооперація.
3. Об'єднання галузей сільського господарства та промисловості, що знаходить відображення в створенні агропромислових фірм, агрохолдингів тощо.

Ми вважаємо за доцільне впровадити наступний етап, а саме формування інтеграційних підприємницьких агропромислових структур на засадах державно-приватного партнерства (ІПАС_{дпп}), оскільки в сучасних умовах перетворення інтеграційних відносин, придбання ними нових якостей пов'язано із виникненням протиріч, що обумовлені проблематикою взаємодії приватного та державного капіталів в умовах економічної нестабільності.

Застосування державно-приватного партнерства в агропромисловому комплексі має наступні переваги:

1. Дозволяє підвищити якість державних послуг або виробленої продукції, так як в умовах сучасної економіки реалізація будь-якого проекту заснована на його економічній доцільності.
2. Допомогає успішно здійснювати великі інвестиційні (інфраструктурні) проекти, так як в силу сформованого фінансового стану більшість сільгоспвиробників не може їх реалізувати з різних причин: обмеженість джерел фінансування проекту, недостатня компетенція управлінських кадрів, відсутність підтримки з боку держави та ін., при цьому маючи необхідний потенціал - наприклад земельні та трудові ресурси.
3. Сприяє ефективному використанню і модернізації інфраструктурних об'єктів. В даний час відбувається значне старіння і знос інфраструктурних об'єктів як в містах, так і в сільській місцевості, причому для АПК цей фактор відіграє важливу роль.
4. Знижує фінансове навантаження на бюджет і надає можливість державі сконцентрувати зусилля на регулюванні та контролі діяльності.
5. Дозволяє успішно використовувати досвід і професіоналізм приватного сектора.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

6. Сприяє розвитку новаторських форм проектного фінансування. Доступ до фінансових ресурсів для здійснення проектів ДПП є найважливішим фактором реалізації проекту.

7. Зростає роль фермерських господарств, які часто є на певній території єдиною селоутворюючою структурою.

Таким чином, необхідність застосування державно-приватного партнерства в АПК продиктована тими можливостями, які закладені в механізм ДПП, що використовує переваги приватного сектора як партнера держави і дозволяє отримати суттєві вигоди для кожного учасника такого партнерства.

Системний підхід в дослідженні процесів формування ІПАС_{дпп} дозволяє розглядати і саму структуру, і феномен державно-приватного партнерства як складну систему взаємопов'язаних елементів і знайти сукупність принципів, законів функціонування та розвитку даної системи. Системний підхід - напрямок філософії та методології науки, спеціально-наукового пізнання і соціальної практики, в основі якого лежить дослідження об'єктів як систем. Системний підхід орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину.

З точки зору системного підходу ми визначаємо ІПАС_{дпп}, спираючись на узагальнене трактування терміну «система». Це дає нам підстави встановити загальні принципи існування ІПАС_{дпп} як складної економічної системи, саме:

- ІПАС_{дпп} має загальну мету;
- ІПАС_{дпп} складається із взаємопов'язаних елементів, які утворюють її внутрішню структуру та існують у взаємодії із зовнішнім середовищем;
- функціонування системи потребує обов'язкової наявності ресурсів;
- керується з центру управління, який забезпечує досягнення мети.

Останній з принципів вказує на те, що з точки зору управління ІПАС_{дпп} становить частину більш глобальної системи – національної економіки.

Ряд взаємопов'язаних ракурсів розгляду системного підходу визначає його сутність в контексті формування ІПАС_{дпп} (Таб. 1).

Таблиця 1

**Аспекти системного підходу, що визначають його сутність
в контексті формування ІПАС_{дпп}**

Аспект	Характеристика
Елементний	• показує, з яких елементів складається ІПАС _{дпп} як система при її побудові і дослідженні
Структурний	• розкриває внутрішню організацію системи ІПАС _{дпп} , характер зв'язків і способи взаємодії компонентів
Функціональний	• відповідає на питання, які функції виконує ІПАС _{дпп} і компоненти, що її утворюють
Комунікаційний	• розкриває взаємозв'язок даної системи з іншими як по горизонталі (співробітництво), так і по вертикалі (підпорядкованість)
Інтегративний	• показує механізми, чинники збереження, вдосконалення та розвитку ІПАС _{дпп}
Історичний	• розглядає, яким чином виникла ІПАС _{дпп} , які етапи проходила у своєму розвитку і які тенденції (перспективи) її розвитку

Таким чином, згідно наведеної таблиці 1, ІПАС_{дпп} визначається як особливий тип соціально-економічної системи, яка може бути самостійним базисом як для побудови ефективних моделей розвитку АПК мезо- і макрорівня, так і механізмів державного регулювання розвитку АПК. ІПАС_{дпп} – це клас самоорганізованих економічних систем, що характеризуються наступними властивостями:

1. Відкритість. ІПАС_{дпп} як відкрита система функціонує на основі обміну ресурсами з зовнішнім середовищем, а саме мезо- і макроекономікою. ІПАС_{дпп} і економіка являються системи, що

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

коеволюціонують та є взаємопов'язаними. Особливістю останньої є політико-економічна і соціально-моральна цілісність.

2. Нелінійність. Оскільки ІПАС_{дпп} забезпечує сьогодення та майбутній розвиток національної економіки, її зміни повинні відображати потенційний і перспективний стан економіки. З огляду на високий рівень ентропії, ІПАС_{дпп} може мати різні варіанти свого майбутнього стану. Таким чином, згідно з принципами синергетики майбутній стан національної економіки впливає на даний стан ІПАС_{дпп}.

3. Складність. Як складна система ІПАС_{дпп} обумовлена різноманітністю її елементів.

4. Нерівномірність ІПАС_{дпп} обумовлена принципом відкритості. Відкритість системи вимагає активізації комунікаційних процесів, збільшення ступеня інформаційної різноманітності.

5. Інваріантність щодо зовнішніх збурень і перешкод.

Поряд із вказаним необхідно передбачити таку важливу характеристику ІПАС_{дпп}, як її здатність до самоорганізації та генерації позитивних синергетичних ефектів. У процесі створення технологічно правильно організації із більш простих структур відбувається вихід на новий, більш високий рівень ієрархічної організації. Саме синергетичні принципи об'єднання слід розглядати як найбільш важливі щодо пояснення логіки формування ІПАС_{дпп}.

Висновок. Вищевикладене, на нашу думку, дає уявлення про те, що ІПАС_{дпп} - це деякий ідеальний стан, до якого слід прагнути кожній групі взаємодіючих організацій АПК незалежно від їх сфери діяльності і масштабів. На практиці це досягається самостійністю кожного із суб'єктів, що відповідають за показники своєї діяльності і здатних до самостійного розвитку. Це означає, що кожен суб'єкт здатний ефективно використовувати всередині себе централізовану модель управління. При цьому в цілому ІПАС_{дпп} дотримується децентралізованої системи управління в питаннях господарювання та централізованої в питаннях стратегічного розвитку. Саме в цьому, на наш погляд, закладено механізм саморегуляції ІПАС_{дпп} як усередині суб'єктів, відповідальних за власні економічні показники, так і в цілому як єдиної бізнес-структури із загальними стратегічними задачами.

Література

1. Андрійчук, В. Г. Капіталізація сільського господарства: ідентифікація і мотиви здійснення / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК, 2006. - № 1. - С. 40-54.
2. Єременко-Клаузер, А. В. Суб'єкт і об'єкт в якості структурних елементів когнітивної системи свідомості / А. В. Єременко-Клаузер // Наука, техніка та освіта. - 2014. - № 2 (2). - С. 74-76.
3. Малік, М. Й. Кооперація в сільському господарстві України: стан і перспективи / М. Й. Малік // Економіка АПК, 2005. - № 12. - С. 3-7.
4. Нестерчук, Ю. О. Вертикальна інтеграція у системі стратегічних цілей аграрної політики держави / Ю. О. Нестерчук // Актуальні проблеми економіки АПК: колективна монографія / за ред. Д.К. Семенди, О.І. Здоровцова. - Умань: Видавель "Сочинський". - 2009. - С. 75-135.
5. Саблук, П. Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П. Т. Саблук, М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. - 2010. - № 1. - С. 3-13.

References

1. Andriiuchuk, V. H. (2006). Kapitalizatsiia sil'skoho hospodarstva: identyfikatsiia i motyvy zdiisnennia [Capitalization of Agriculture: identification and implementation reasons]. *Agribusiness Economics*, № 1, pp. 40-54 [in Ukrainian].
2. Yeremenko-Klauzer, A. V. (2014). Subiekt i obiekt v yakosti strukturnykh elementiv kohnityvnoi systemy svidomosti [Subject and object as the structural elements of the cognitive system of consciousness]. *Nauka, tekhnika ta osvita - Science, technology and education*, № 2 (2), pp. 74-76 [in Ukrainian].
3. Malik, M. Y. (2005). Kooperatsiia v sil'skomu hospodarstvi Ukrainy: stan i perspektyvy [Cooperation in agriculture of Ukraine: state and prospects]. *agribusiness Economics*, № 12, 3-7 [in Ukrainian].
4. Nesterchuk, Yu. O., Semenda, D. K., Zdorovtsov, O. I. (2009). Vertykalna intehratsiia u systemi stratehichnykh tsilei ahrarnoi polityky derzhavy [Vertical integration in the system of the strategic objectives of the agrarian policy of the state]. *Aktualni problemy ekonomiky APK: kolektyvna monohrafiia - Agribusiness economy issues: collective monograph. Uman: "Sochi" Publisher*, pp. 75-135 [in Ukrainian].
5. Sabluk, P. T., Kropyvko, M. F. (2010). Klasteryzatsiia yak mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti ahrarnoi ekonomiky [Clustering as a tool to enhance competitiveness and social orientation of the agrarian economy]. *Agribusiness Economics*, № 1, pp. 3-13 [in Ukrainian].

Надійшла 25.08.2016